

Det maa s'gu være koldt
og være Rødspætte.

Tegning af Robert Storm Petersen til monologen »13 øre – alt iberegnet« (1915): »Han står ude på bolværket og taler med sig selv. Han siger: – Det tillader sig at dryppe lidt – nå – enfin – fugtighed er jo ingen skade til. I min alder. Om to minutter æ jø et skelet – det er fastslået. Det må s'gu være koldt og være rødspætte ...

»Du blanke ål – på havets bund – udbred din arm« – åh, hold kæft.
Sikke koldt her sér ud«.

PROSA OG POESI

De er ligesom fregnede, eller det kan se ud som der var mærker på dem efter rustne tretommer-søm, men det er fødselsmærker, nogle få guld-stænk i huden viser, at de nedstammer fra fuldmånen. Rødspætten vrænger munden skæv, et tegn på, at den er kommet af fornemme folk *Johannes V. Jensen* (5).

Rødspætten, som var den fra Rundetårn tabt *Aage Berntsen* (6). Rødspætten er så flad en fisk · med ryg på højre side · og med en lille vranten mund, · som dog forstår at bide. *Erik Bertelsen* (7). Små rødspætter smutter over sandet · som lyse tanker i solskin *Ib Paulsen* (8).

Harald H. Lund, Hvordan rødspætten blev flad (9).

LITTERATUR: (1) 319 203f; (2) 401j 69; (3) 464n 161; (4) 76 171; 76c 80,110,125,132,337; (5) 401j 56-70 sml. 401x 92; (6) 55c 29; (7) 56i 52; (8) 670d 38; (9) 537i 32-34.

Skrubbe, *Platichthys flesus*

30-50 cm lang salt-, brak- og ferskvandsfisk, grå eller brun med tornede benknuder ved finnerne og langs sidelinjen. Der forekommer både højre- og venstrevendte skrubber. Meget alm. navnlig i fjordene.

– Danmarks Dyreverden 5, 54-59.

Skrubbe, ældre nydansk d.s. (1), de små tornede benknuder gør fisken »skrubbet« (ujævn, ru) at føle på. Søfolk fra Læsø blev kaldt Læsøskrubber, man strøg dem over ryggen for at mærke, om denne var ru (2); der måtte ikke være flere »skrubber« om bord end der var master, det blev vistnok også sagt om bornholmere (3).

Kohale 1594 (4) gælder måske rokke (s. 187); *Mads Jensen Vestervig* 1744; 1769 (5), *isækker Klitmøller* 1802 (6) sml. s. 292; *jydekalling, -kone* 1820 (7).

Kerteminde rådmænd og Roskilde rådmænd o. 1840 om små fortrinlige skrubber fanget dybt inde i fjordene (8) sml. nedenfor og s. 282, *rådmænd NFyn* om tyk eller røget skrubbe (9), *skøjert Manø, Fanø* o. 1840 og *botte SVJylland* (10), *gråfisk Mors* (11), *åleflynder* om glat form *Ålbæk, Skagen* o. 1840 (8), *skuller Sdr. Nissum* 1866 (12), *sandflynder nordl. Kattegat* o. 1840 (8), *Vendsyssel* o. 1870ff, *Læsø* (13), *fjordflynder Samsø* 1861 (13a), *skrutte Ø og VFyn* og *isterflynder* (hannen) *VSkerninge SFyn* (9), *ister 'indvoldsfedt'*; *mudder-, sudeskrubbe Sjælland* (8), *flynder Bornholm* o. 1880ff (14); skrubbe som er brun på begge sider blev under anden verdenskrig kaldt *Hitler-skrubbe* (15).

Færøerne: *skrubba* (også ising).

LITTERATUR: (1) 570 S342; (2) 202d 2,190; (3) 170 1905,18; (4) 137 79; (5) 76c 327; 693b 5.2, 1020; (6) 936 44; (7) 903 3,191; (8) 472b 2,279f, 292; (9) 388; (10) 472b 2,279; 466 6; (11) 574 23/2 1931; (12) 311 42,1948,116; (13) 761 1,1866-67, 428; 202c 3,225; 289 132; 202d 2,250; 662 3,147; (13a) 805 12; (14) 928 2,131; 662 3,147; (15) 76c 327.

FISKERI OG KONSUM

Fiskerne tørrer fangsten på sandbankerne og fører den dels på både til Hamborg, dels opstabilede på vogne ligesom hølæs ind i det østre Sønderjylland til salg på de årlige markeder (SVJylland 1763; 1). Når vandet efter ebbe begyndte at løbe ind over vaderne fulgte *skrubberne* med og lå på lavt vand med snuden boret ned i sandet, drenge kunne da

let »træde skrubler« og fange en fisk næsten for hvert fodtrin (2).

»Der er måske ingen anden af vore fisk, der under visse forhold er så foragtet, under andre så højt lovprist som denne«. Om vinteren regnes den for så dårlig, at end ikke svin vil æde den, når de får den to dage i træk, derfor ser man den ofte ligge i hundredevis ved fiskerlejerne. Stegt, saltet eller røget anses de bedste kvaliteter for en stor lækkerbisknen (dog tilsyneladende ikke i København), »efter menigmands forsikring er de røgede skrubber lige så gode som røget laks« (o. 1840; 3).

På VFyn kogte man skrubbesuppe og spiste fisken til (4).

I havnen blev skrubberne smidt over bord (Hornbæk; 5). »Skrubber var værdiløse – en kedelig plage, de sled på garnene og fingrene, vi måtte bruge vanter for ikke at slide al huden af fingrene, når vi smed så mange over bord«. Torsk gik også udenbords, de var næsten usælgelige (Røsnæs o. 1870; 6).

Men skrubberne fra Roskilde fjord var berømte for deres »fortrinlige bonitet«, o. 1800 kørte man fra København til Roskilde for at delikatere sig med dem (7).

Når skoven er grøn er skrubben skøn 1799ff (8), fiskens kødkvalitet er bedre mod sommeren: skrubben er skønnest når skoven grønnes (9), når skoven den grønnes begynder skrubben at skønnes (9a).

1911 blev landet kun 1.760 t skrubber, 1940 godt 4.000 t, nu fanges af fjordfiskere årligt mellem 4.000 og 5.000 t med flynder- og bundgarn, i øvrigt som bifangst under snurrevodfiskeri efter rødspætte.

Skindet blev på VFyn brugt som sandpapir (5).

Skrubbe = øgenavn eller skældsord til sær kvinde; således kaldte man en portion halvkartet uld flad som fisken (Gilleleje; 10).

LITTERATUR: (1) 787 204; (2) 212f 48,53; 212d 53; (3) 472b 2,295-97; (4) 388 (Dreslette); (5) 388; (6) 236 1956,152; (7) 746 187; (8) 659 19,941 sml. 434 (slette); (9) 756 8,1919,288; (9a) 388 (Ll. Lyngby, Strøby); (10) 233 9,1934,101,104.

To kvinder boder garn udenfor fiskergård i Gilleleje. Foto: Dansk Folkemuseum, Brede.

